

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (PROCEEDING)
การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ
“ราชภัฏวิจัยครั้งที่ 5”

PBRU

DECEMBER 2-5, 2018

RUNIRAC V

Phetchaburi Rajabhat University

สหวิทยาการกับการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อน
งานวิจัยฐานรากสู่สากลในศตวรรษที่ ๒๑

วันที่ ๑ – ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑
ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Address : 38 Moo 8, Tambon Nawung, Amphoe Mueang, Phetchaburi 76000

E-mail : research@mail.pbru.ac.th

Tel : 032-708-608 , 032-493-277

Fax : 032-708-608 , 032-493-277

สาขาสังคม

การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเชิงประจักษ์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา เกษตรกรแปลงใหญ่ ตำบลปริก อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา รัชดา บุญแก้ว, สะอูดี มะประสิทธิ์, สิทธิพงศ์ สาธะวงศ์, วิจิต เรืองแป้น, จริยาภรณ์ มาสวัสดิ์ และอรรถพงศ์ ปิ่นทองพันธ์.....	671
การสืบทอดพระพุทธศาสนาโดยการบริหารเครือข่ายทุนในพื้นที่ด้วยพุทธวิธี ปณจิตติฐานฐานของวัดทองนพคุณ จังหวัดเพชรบุรี พระครูโกศลวิธานธรรม (จิตติพร จิตตสัโร), สุมาลี พงศ์ติยะไพบุลย์ และสมนึก ชูปานกลีบ...	677
การศึกษาด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ธิดิพงศ์ มีทอง.....	683
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบนเส้นทางการค้าเชียงราย-เชียงใหม่ ภัทรีพันธุ์ พันธุ์, ดุจดดี คงสุวรรณ และศศิภา คำก่า.....	689

สาขารัฐประศาสนศาสตร์

บทบาทองค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบางแม่หม้าย จังหวัดสุพรรณบุรี นพวรรณ ศรีอำดี ศาสวัต เพ่งแพ และสุภาณี นวกุล.....	695
ประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรศูนย์รับแจ้งเหตุ 191 กองบัญชาการตำรวจนครบาล นิภาวรรณ นุชฉิม.....	700
การจัดการขยะตามแนวทางประชารัฐเพื่อชุมชนปลอดขยะในเขตเทศบาลตำบล เวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย วชิรวิทย์ วรชัยนุพงศ์.....	706
ปัญหาที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขังหญิงกับบุตร : กรณีศึกษาทัณฑสถานหญิง ศรีรินทร์ อินทวิช.....	712
รูปแบบและกระบวนการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของเครือข่ายประมงพื้นบ้าน ตราดและจันทบุรี.....	
ชลพรรณ ออสปอนพันธ์, นภา จันทร์ตรี, สุเทพ สุสาสนี, ละเว รัตนวาร์ และสวัสดิ์ พุดณะ....	717
ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย จิรนนท์ ไชยงาม นอกซ์.....	723
สวนสาธารณะกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของเมืองศรีสะเกษ พ.ศ. 2523 - 2559 ทิวพร ใจก้อน.....	728
การยกระดับรายได้ที่ยั่งยืนของผู้ประกอบอาชีพสามล้อถีบ ในจังหวัดสมุทรปราการ จักร ภัทรพันธ์.....	734
กลยุทธ์การพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนบางขันแตก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม พรณิฉัย นิติโรจน์.....	740

รูปแบบและกระบวนการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของเครือข่ายประมงพื้นบ้านตราดและจันทบุรี

Ways and Procedures of Reducing Social Inequality among Chanthaburi and Trat's Local Fishery Networks

ชลพรรณ ออสปอนพันธ์¹ นภา จันทร์ตรี² สุเทพ สุสาสนี³ ละเว รัตนวารี⁴ และสวัสดี พุกณะ⁵

¹สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

²สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

³สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

⁴นักวิจัยท้องถิ่นจังหวัดตราด 58 หมู่ 1 ตำบลอ่าวใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดตราด 23000

⁵นักวิจัยท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี 42 หมู่ 8 ตำบลตะกาดแก้ว อำเภอกาบัง จังหวัดจันทบุรี 22120

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยรูปแบบและกระบวนการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของเครือข่ายประมงพื้นบ้านตราดและจันทบุรีด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาชาวบ้านมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษารูปแบบและกระบวนการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของเครือข่ายประมงพื้นบ้านตราดและจันทบุรี

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบกระบวนการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมคือการนำเสนอรูปแบบเทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ประกอบด้วยนักวิจัยท้องถิ่น ชาวบ้านและปัญหาที่กำหนดร่วมกันของชุมชนมาเป็นรูปแบบในการขับเคลื่อนกิจกรรมลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมเครือข่ายประมงพื้นบ้านตราดและจันทบุรีที่มีนักวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยทั้งงานภาครัฐและเอกชนด้วยวิธีการดังต่อไปนี้ 1. การเตรียมความพร้อม 2. ขั้นตอนการวางแผนเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับมหาวิทยาลัย 3. ขั้นตอนลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมด้วยโครงการและ 4. ขั้นตอนการประเมินผล 2) กระบวนการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมเป็นขั้นตอนที่นำเอาปัญหาจากชุมชนมาจัดทำกิจกรรมบูรณาการกับการเรียนการสอนสนองต่อปัญหาและความต้องการของชุมชนด้วยการจัดกลุ่มกิจกรรมผลที่ตามมาคือ 1.เกิดการฟื้นฟูทรัพยากรและระบบนิเวศเช่นการปลูกป่าชายเลน การทำบ้านปลา การทำซั้งเชือกและการใช้จุลินทรีย์บอลบับปรับปรุงคุณภาพน้ำเป็นต้น 2. ได้เสริมสร้างเครือข่ายประมงพื้นบ้านตราดและจันทบุรีด้วยการศึกษาดูงานธนาคารปูม้าเป็นต้น 3. ได้บริการวิชาการแก่ชุมชนเครือข่ายประมงพื้นบ้านตราดและจันทบุรีด้วยการเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลดความเหลื่อมล้ำเป็นต้น 4. ได้ลดรายจ่ายในชีวิตประจำวันด้วยการทำน้ายาที่ใช้ในครัวเรือนเป็นต้น 5. ได้เพิ่มรายได้ของครัวเรือนเช่นการทำธนาคารปู การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำเป็นต้นและ 6. ได้เพิ่มคุณภาพชีวิตของชาวบ้านด้วยการมีตัวกันป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าและการทำหมันสุนัขจรจัด

คำสำคัญ: รูปแบบ กระบวนการ ลดความเหลื่อมล้ำ เครือข่าย กลุ่มประมงพื้นบ้าน

Abstract

This study is part of social inequality-reducing projects among Chanthaburi and Trat's local fishery networks. Both Principles of Sufficiency Economy and folk wisdom were integrated into the projects. The purpose is to 1) investigate ways and procedures of reducing social inequality among Chanthaburi and Trat's local fishermen networks.

The results revealed that 1) a technique of participatory action research was proposed to be employed a way which could help reducing social inequality. This technique generally included local researchers, local residents, and problems which were defined by the networks. Researchers from Rambhai Barni Rajabhat University (RBRU) should be recruited as a bridge between government and private sectors. The implementation procedures included 1) preparation 2) planning for education and participation between the university and the fishery networks 3) implementation 4) evaluation and assessment. The results also revealed that 2) projects which could help reducing social inequality should be integrated with university's courses. The projects should response six

types of community's needs. First, needs for rehabilitation of natural ecosystems and resource should be responded by growing mangrove forest plants, creating fish habitats and fish aggregating ropes, including using microbiological balls to improve water quality. Second, needs for strengthening relationships among Chanthaburi and Trat's fishery networks should be fulfilled by having them study a project of crab banks. 3) needs for academic services towards the networks could be implemented by educating ways of reducing social inequality. Fourth, needs for reducing daily expense should be responded by educating the networks to produce dishwashing liquid and detergent liquid. Fifth, needs for income should be fulfilled by creating crab banks and releasing baby aquatic animals. Sixth, needs for improving local residents' quality of life should be implemented by injecting rabies vaccine to the local residents and vasectomizing roaming dogs in the community.

Keywords: ways, procedures, reducing social inequality, networks, local fishery networks

1. ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัยของปัญหา

ปัจจุบันสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางสังคมของประเทศไทยที่นับวันจะทวีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อและก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคมในปัจจุบันในทุกภาคส่วนของสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อมเนื่องจากการกระจุกตัวของความร่ำรวยอยู่ในกลุ่มคนจำนวนน้อยโดยเฉพาะในกลุ่มที่ร่ำรวยที่สุดหรือมีฐานะทางเศรษฐกิจดีเนื่องจากโครงสร้างเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์นายทุนมากกว่าเจ้าของแรงงาน การกระจายบริการพื้นฐานของรัฐมีความเหลื่อมล้ำทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ อันเป็นผลจากการพัฒนาที่กระจุกตัวอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลรวมทั้งเมืองใหญ่ การบริหารจัดการโครงสร้างภายใต้มันยังไม่เป็นธรรมจึงไม่ช่วยสนับสนุนการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาได้อย่างทั่วถึง ปัญหากระบวนการสิทธิที่ดินซึ่งมีความเหลื่อมล้ำในการถือครองที่ดินที่ส่วนใหญ่อยู่ในมือของนายทุนเพียงไม่กี่คน ปัญหากรรมสิทธิ์รวมไปถึงความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับภาครัฐเพราะคนจนยังไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างทั่วถึง การบริหารราชการแผ่นดินที่ขาดประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการดำเนินนโยบายสาธารณะ การจัดบริการสาธารณะเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ยังขาดประสิทธิภาพประสิทธิภาพรวมไปถึงสถานการณ์ทางการเมืองที่ยังไม่เป็นประชาธิปไตยและสภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำทั้งในและต่างประเทศมีการย้ายฐานการผลิตและปิดกิจการเนื่องจากนักลงทุนในต่างประเทศไม่เชื่อมั่นในการลงทุนยิ่งเสมือนเป็นการเติมปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของประเทศไทยให้หนักขึ้นแม้รัฐบาลปัจจุบันจะมีนโยบายและประกาศให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมเป็นวาระแห่งชาติที่ต้องทำการปฏิรูป เพื่อแก้ไขปัญหาก็เร็วที่สุดแต่ในทางปฏิบัติกลับทำได้น้อยมากเนื่องจากข้อจำกัดหลายๆ ประการ สำหรับในภาคการประมงนั้นนอกจากการเปลี่ยนแปลงแก้ไขพระราชบัญญัติการประมงที่มีการกำหนดกฎเกณฑ์การทำประมงที่เข้มงวดขึ้นทั้งขนาดเรือ อุปกรณ์การทำประมง การจับเก็บภาษี การกำหนดให้เรือประมงทุกลำต้องมีทะเบียนเรือ มีได้กักผู้ควบคุมเรือเป็นต้นทำให้การออกจับสัตว์น้ำของชาวประมงเป็นไปด้วยความยากลำบากแล้วปัจจุบันยังมีแนวคิดในการแก้ไขพระราชบัญญัติการประมงที่จำกัดแนวเขตพื้นที่ทำการประมงของประมงพื้นบ้านให้อยู่ในพื้นที่จำกัดเพียง 3 ไมล์ทะเลในลักษณะที่เอื้อต่อกลุ่มนายทุนมากกว่าทำให้ประมงพื้นบ้านได้รับผลกระทบเป็นอย่างมากถ้าสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำยังคงลุกลามต่อไปจนถึงวันหน้าอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมอย่างถอนรากถอนโคนแต่จากการลงพื้นที่วิจัยพบทำให้พบว่ามีโอกาสที่จะสกัดกั้นปัญหาความเหลื่อมล้ำไม่ให้ขยายวงกว้างโดยใช้เครือข่ายประชาสังคมกลุ่มประมงพื้นบ้านได้

จังหวัดจันทบุรีและตราดมีพื้นที่ติดต่อกับชายฝั่งทะเลอ่าวไทยทำให้ชุมชนชายฝั่งอาชีพทำประมงพื้นบ้านซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยกับอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรท้องทะเลและชายฝั่งเป็นหลักโดยปัจจุบันปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรในพื้นที่ระหว่างเรือประมงพื้นบ้านและเรือประมงพาณิชย์ที่เข้ามาครอบงำทรัพยากรด้วยเครื่องมือที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพสามารถจับสัตว์น้ำได้ปริมาณมากและหลากหลายเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำวัยอ่อนที่เป็นต้นทุนของอาชีพประมงพื้นบ้านถูกทำลาย ทั้งนี้ยังรวมไปถึงการตรากฎหมายในลักษณะเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มนายทุนแสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางสังคมระหว่างคนจนกับคนรวยที่สะท้อนให้เห็นถึงโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงการแก้ไขปัญหามุมชนและพัฒนาท้องถิ่นด้วยการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของเครือข่าย

ประมงพื้นบ้านตราดและจันทบุรีจะเกิดผลในทางปฏิบัติได้นั้นนอกจากมาตรการบังคับใช้กฎหมายและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐบาลแล้วความร่วมมือของภาคประชาชนในลักษณะองค์กรชุมชนหรือเครือข่ายกลุ่มประมงพื้นบ้านโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาชาวบ้านก็มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งด้วยเหตุนี้ทำให้กวิจัยจำเป็นต้องค้นคว้าเฝ้าหาและพัฒนาตนเองให้รอบรู้หลากหลายสาขาวิชาเพื่อค้นหาปัญหาแนวทางออกของปัญหาที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้อย่างยั่งยืน

การที่จะลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของเครือข่ายประมงพื้นบ้านตราดและจันทบุรีให้สำเร็จนั้นจำเป็นต้องมีการรื้อโครงสร้างของระบบให้สามารถเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างทั่วถึงเป็นธรรมและต้องฟื้นฟูให้ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติกลับคืนมาและนำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรของกลุ่มประมงพื้นบ้านให้สามารถมีอำนาจต่อรองผลประโยชน์และรับมือกับสถานการณ์ปัญหาประเด็นใหม่ ๆ ที่หลากหลายและรุนแรงจนวิจัยเห็นพ้องต้องกันว่ามีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมเครือข่ายประมงพื้นบ้านตราดและจันทบุรีเพื่อนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษารูปแบบและกระบวนการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของเครือข่ายประมงพื้นบ้านตราดและจันทบุรี

3. ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา/ตัวแปร

เนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้ คือ การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของเครือข่ายประมงพื้นบ้านตราดและจันทบุรีด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาชาวบ้าน

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่กลุ่มประมงพื้นบ้านจังหวัดตราดและจังหวัดจันทบุรีทั้งหมด

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1. กลุ่มประมงพื้นบ้านแหลมเทียน 2. กลุ่มประมงพื้นบ้านแหลมโป๊ะ 3. กลุ่มประมงพื้นบ้านแหลมสน 4. กลุ่มประมงพื้นบ้านปากน้ำแฉมหนู 5. กลุ่มประมงพื้นบ้านท่าแคลง 6. ชมรมอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอ่าวบางกะไชย 7. กลุ่มประมงพื้นบ้านบ้านปากคลอง

3. ขอบเขตด้านสถานที่

1. บ้านแหลมเทียนและบ้านแหลมสน พื้นที่หมู่ 1 และหมู่ 6 ตำบลอ่าวใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดตราด
2. บ้านแหลมโป๊ะและบ้านอ่าวกรูด พื้นที่หมู่ 1 และหมู่ 3 ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด
3. บ้านท่าแคลง พื้นที่หมู่ 7 ตำบลสนามไชย อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี
4. บ้านปากน้ำแฉมหนู พื้นที่หมู่ 8 และ หมู่ 9 ตำบลตะกาดแก้ว อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี
5. บ้านคลองปลาตุ๊กพื้นที่ หมู่ 3 และ หมู่ 6 ตำบลบางกะไชย อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
6. บ้านปากคลอง หมู่ 6 ตำบลเกาะเปริด อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

1 ตุลาคม พ.ศ. 2560 ถึง 31 ตุลาคม พ.ศ. 2561

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วย นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ชาวบ้านจากกลุ่มประมงพื้นบ้านตราดและจันทบุรีมีจุดเน้นที่การโครงการแก้ไขปัญหาของชุมชนบูรณาการกับการเรียนการสอนโดยมีขั้นตอนต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมเพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของเครือข่ายประมงพื้นบ้านจันทบุรีและตราด

2. ขั้นตอนการวางแผนปฏิบัติการเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมเริ่มจากจัดเก็บข้อมูลเบื้องต้นที่ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมเช่นรายรับ รายจ่าย หนี้สินการเข้าถึงการศึกษา สำหรับใช้เป็นข้อมูลของการสร้างกิจกรรมลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของเครือข่ายประมงพื้นบ้านตราดและจันทบุรี

3. ขั้นตอนการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมเครือข่ายประมงพื้นบ้านตราดและจันทบุรี

4. ขั้นตอนการประเมินผลสัมฤทธิ์และผลกระทบของโครงการวิจัยและถ่ายทอดผลการวิจัยสู่ชุมชน

4.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการประเมินผลสัมฤทธิ์และผลกระทบการวิจัย

4.2 จัดเวทีคืนข้อมูลการวิจัยให้ชุมชน

5. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยรูปแบบและกระบวนการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของเครือข่ายประมงพื้นบ้านตราดและจันทบุรีสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. รูปแบบกระบวนการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมเป็นวิธีการใช้เทคนิครูปแบบและกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มาขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของชุมชนประกอบด้วยนักวิจัยท้องถิ่น ชาวบ้านและปัญหาที่กำหนดร่วมกันของชุมชนมาเป็นรูปแบบในการขับเคลื่อนกิจกรรมลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมเครือข่ายประมงพื้นบ้านตราดและจันทบุรีที่มีนักวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนด้วยวิธีการดังต่อไปนี้ 1. การเตรียมความพร้อม 2. ขั้นตอนการวางแผนเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับมหาวิทยาลัย 3. ขั้นตอนลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมด้วยโครงการและ 4. ขั้นตอนการประเมินผล

2. กระบวนการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมเป็นขั้นตอนการสร้างกรอบแนวคิดของแต่ละกลุ่มด้วยการกำหนดปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาของแต่ละกลุ่มจนสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆได้อย่างต่อเนื่องตามพื้นที่ของชุมชนกลุ่มประมงและสภาพปัญหาที่แตกต่างกันของแต่ละพื้นที่บูรณาการกับการเรียนการสอนตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของชุมชนด้วยการจัดกลุ่มกิจกรรมซึ่งผลที่ตามมาคือ 1. เกิดการฟื้นฟูทรัพยากรและระบบนิเวศ เช่น ปลุกป่าชายเลน ทำบ้านปลาทำซั้งเชือกและใช้จุลินทรีย์บอลปรับปรุงคุณภาพน้ำเป็นต้น 2. ได้เสริมสร้างเครือข่ายประมงพื้นบ้านตราดและจันทบุรีด้วยการการศึกษาดูงานธนาคารปูม้า 3. ได้บริการวิชาการแก่ชุมชนเครือข่ายประมงพื้นบ้านตราดและจันทบุรีด้วยการเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลดความเหลื่อมล้ำ 4. ได้แนวทางลดรายจ่ายของครัวเรือนเช่นการทำ น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้าเป็นต้น 5. ได้เพิ่มรายได้ของครัวเรือนเช่นการทำธนาคารปู การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำเป็นต้นและ 6. ได้เพิ่มคุณภาพชีวิตของชาวบ้านได้แก่การฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าและการทำหมันสุนัขจรจัด

อภิปรายผลรูปแบบและกระบวนการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของเครือข่ายประมงพื้นบ้านตราดและจันทบุรี

1. รูปแบบกระบวนการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมสามารถนำเทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มาขับเคลื่อนกิจกรรมประกอบด้วยนักวิจัยท้องถิ่นและชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดปัญหาของชุมชน ค้นหาภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่มาใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดกิจกรรมลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมเครือข่ายประมงพื้นบ้านตราดและจันทบุรีนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของชุมชนชายฝั่งตราดและจันทบุรีตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนที่จะต้องตระหนักถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำเมื่อตระหนักแล้วจะทำให้เข้าใจแนวคิดจนนำไปสู่การทำกิจกรรมที่จะขับเคลื่อนลดปัญหาความเหลื่อมล้ำและสามารถนำไปขยายผลปฏิบัติในแต่ละกลุ่มของตัวเองได้สอดคล้องกับแนวคิดของสุริชัย หวันแก้ว (2557) ได้สรุปการศึกษาวิจัยสังคมไทย ปรัชญาและวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ในโลกที่เหลื่อมล้ำไว้ดังนี้สภาวะการณ์ของการพัฒนาของประเทศที่ซับซ้อนมากขึ้นและสถานะของวิชาการทางสังคมศาสตร์ในการประยุกต์ใช้ทำให้ทั้งสังคมศาสตร์ต้องหันมาสนใจและใส่ใจต่อความคาดหวังต่อวิชาของตนเองจากฝ่ายนโยบายและสาธารณะกันมากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น ยิ่งไปกว่านั้นสถานการณ์การพัฒนาและสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศสะท้อนถึงภาวะการณ์ในระดับโลกด้วยในข้อหนึ่ง

อันได้แก่ภาวะความแตกแยกของทักษะและการแยกตัวทางการเมืองอย่างลึกซึ้งในหลายกรณีเกิดความขัดแย้งที่แปรไปเป็นความรุนแรงถึงขนาดการปะทะระหว่างกลุ่มทางการเมือง ผลกระทบที่ต่อเนื่องทำให้ความรู้สึกแปลกแยกห่างเหินระหว่างกลุ่มลึกซึ้งมากขึ้นและปรากฏการณ์พวกใครพวกมันจนขนาดความตระหนักร่วมกันถึงความรับผิดชอบต่อชีวิตสังคมเดียวกันและลูกหลานผู้จะต้องเติบโตขึ้นมาในอนาคต

2. กระบวนการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของเครือข่ายประมงพื้นบ้านเป็นขั้นตอนการขับเคลื่อนกิจกรรมลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มประมงพื้นบ้านตราดและจันทบุรีควบคู่กับเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชนชายฝั่งตราดและจันทบุรีทำให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนได้ด้วยกิจกรรมฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลตราดและจันทบุรี เช่นการทำซั้งเชือก จุลินทรีย์บอล ปลุกป่าชายเลน การทำบ้านปลาเป็นต้นได้สอดคล้องกับเสรี พงศ์พิศ (2548) ได้อธิบายความหมายของเครือข่ายไว้ดังนี้เครือข่ายเป็นแนวคิดแนวปฏิบัติที่มีมานานซึ่งมีผู้คนอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยกันทั้งในชุมชนและกับชุมชนอื่นที่มีความสัมพันธ์แบบเครือข่ายที่แสดงออกทางกิจกรรมที่ทำการสม่ำเสมอหรือเป็นครั้งคราวทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของชุมชนเพราะแม้มีอำนาจรัฐอยู่แต่ก็ไม่ได้ครอบคลุมไปถึงวิถีปฏิบัติของชุมชน กิจกรรมฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติเป็นการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในด้านรายได้เพราะเมื่อทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ก็จะส่งผลถึงเพิ่มรายได้ของครัวเรือนกลุ่มประมงพื้นบ้านตราดและจันทบุรีที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตสอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพชีวิตของโกรวดี ช่วยสถิต (2541) กล่าวคือความพึงพอใจในชีวิตที่เป็นสุขมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีชีวิตอยู่ในสังคมและสภาพแวดล้อมที่ดี มีการพักผ่อนหย่อนใจที่เพียงพอ มีความพร้อมและสามารถที่จะดำรง สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและค่านิยมทางสังคมสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและปัญหาที่สลับซับซ้อนได้และสามารถดำเนินชีวิตวิถีการที่ชอบธรรมเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนพึงประสงค์ภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่

6. ข้อเสนอแนะและการนำไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะ

1. สามารถนำเทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มาใช้ขับเคลื่อนรูปแบบและกระบวนการลดความเหลื่อมล้ำ สามารถขยายผลไปถึงกลุ่มประเด็นปัญหาอื่นๆ และกลุ่มประมงพื้นบ้านที่อื่นได้

2. เครือข่ายควรมีการขับเคลื่อนอย่างสม่ำเสมอโดยมีกิจกรรมที่หลากหลายสร้างความตื่นตัวให้กับเครือข่ายรวมทั้งเพิ่มความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในและนอกพื้นที่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

3. ควรเพิ่มกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

การนำไปใช้ประโยชน์

1. กลุ่มประมงพื้นบ้านได้รูปแบบและกระบวนการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของเครือข่ายประมงพื้นบ้านตราดและจันทบุรีเช่นการทำธนาคารปูสามารถเพิ่มรายได้รายได้น้ำยาต่างๆสามารถลดรายจ่ายในครอบครัวได้

2. กลุ่มประมงพื้นบ้านยกระดับคุณภาพชีวิตสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มประมงพื้นบ้านภาคตะวันออก

3. สร้างความหลากหลายทางชีวภาพให้กับพื้นที่บ้านแหลมเทียน บ้านแหลมสน บ้านแหลมโปิ๊ะ บ้านท่าคลองบ้านปากน้ำแหลมหนู บ้านคลองปลาตุ๊ก บ้านปากคลอง

4. สาขารัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีได้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างเป็นระบบ

7. กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้สามารถสำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี ที่สนับสนุนทุนในการทำวิจัยที่จะนำความรู้ที่ได้จากวิธีการศึกษาไปใช้แก้ไขปัญหาชุมชนชายฝั่งทะเลตราดและจันทบุรี

8. เอกสารอ้างอิง

ไกรวุฒิ ช่วยสถิต. (2541). คุณภาพชีวิตด้านครอบครัวและชุมชนของชาวไทยมุสลิมในชุมชนเมือง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านหัวสะพานสะเตงและชุมชนกำแพงบางไผ่. กรุงเทพมหานคร : ภาคนิพนธ์พัฒนาบริหารศาสตรบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุรัชย์ หวันแก้ว. (2557). การวิจัยศึกษาสังคมไทย: ปรัชญาและวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ ในโลกที่เหลื่อมล้ำ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา www.socialresearchjournal.com/documents/archive/journal-57-02. Pdf: 25 สิงหาคม 2559.

เสรี พงศ์พิศ. (2548). เครือข่าย. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.phongphit.com/content/view/full/84/2/> 25 สิงหาคม 2559.